

En kommunal ordningspolis

Fredrik Kärholm

Att ombilda den nationella Polismyndigheten till ett kommunalt polisväsende är inte önskvärt. År 1965 ombildades de dåvarande 554 kommunala poliskårerna till en statlig polis indelad i 118 distrikt. I respektive län fick länsstyrelserna ansvar för polisverksamheten. Reformen var rätt och nödvändig. Förmåga, kompetens och utrustning behövde bli mer likvärdig, likaså fanns ett behov för polisen att kunna verka över kommungränserna.

Under lång tid har dock polisen centraliserats på ett sätt som medfört en allt sämre lokal polisnärvaro. Denna utveckling har skett trots att samtliga regeringar de senaste decennierna haft som ambition att öka polisens lokala närvaro, till exempel med närpolisreformen 1993 och polissatsningen 2006–2010. Över tid har det ändå skett en kraftig minskning av poliser i yttre tjänst i förhållande till befolkningen.¹

År 2015 ombildades de 21 länsvis indelade polismyndigheterna till en nationell polismyndighet. Beslutet fattades av en enig riksdag i december 2012.² Skälen till ombildningen var flera. De gamla länspolismyndigheterna var för små för att ha nödvändig specialistkompetens, vid särskilda händelser var användningen av polisresursen inte tillräckligt flexibel, strategisk samverkan behövde förbättras m.m. Ett viktigt mål med ombildning var även att polisen skulle komma närmare medborgarna genom bildandet av lokalpolisområden.

År 2018 utvärderade Statskontoret ombildningen. Den övergripande slutsatsen var att det hade skapats bättre förutsättningar för en mer effektiv verksamhet. Ett identifierat problem var dock otillräckliga resurser lokalt. Polisen hade inte kommit närmare medborgarna.³

År 2023 presenterade Brottsförebyggande rådet (Brå) en analys av Polismyndighetens resursfördelning och personaltillväxt. Det konstateras att polisorganisationen har fortsatt att växa mer centralt än lokalt.⁴

Som en konsekvens av att för få poliser är närvarande lokalt anlitar allt fler kommuner ordningsvakter i syfte att främja trygghet och förebygga brott. I dag finns cirka 4000 ordningsvakter anställda av bevakningsföretag, som i hög utsträckning har kommuner som uppdragsgivare. Av 290 kommuner har 122 det senaste året haft patrullerande ordningsvakter enligt 3 § LOV.⁵

¹ SOU 1985:62, *Inriktningen av polisverksamheten*; Polismyndighetens årsredovisning 2022

² Regeringens proposition 2012/13:1

³ Statskontoret, *Ombildningen till en sammanhållen polismyndighet*, 2018

⁴ Brottsförebyggande rådet, *Polisens resursfördelning och personaltillväxt*, 2023

⁵ SOU 2021:38, *En ny lag om ordningsvakter m.m.*

Den 1 januari 2024 träder också en ny ordningsvaktlag i kraft som ger kommunerna större möjligheter att använda ordningsvakter, vilka även får utökade befogenheter.⁶ Ordningsvakter behövs och gör nytta, men kan och bör inte ersätta poliser.

Poliser som patrullerar i uniform och arbetar lokalt är antingen ingripandepoliser (med primär uppgift att rycka ut vid 112-larm) eller områdespoliser (som arbetar förebyggande). I dag finns knappt 8000 ingripandepoliser och omkring 1200 områdespoliser.⁷ Antalet poliser i yttre tjänst är inte bara få jämfört med tidigare, utan också få i en internationell jämförelse.

En nationell Polismyndighet behövs av flera skäl, men mot bakgrund av den statliga polisens långvariga misslyckande att etablera en tillräcklig lokal närvaro behövs en kompensande lösning. Denna lösning bör vara kommunal ordningspolis, som kan inrättas av de kommuner som anser att behov föreligger.

Lagen bör således ändras så att kommuner tillåts anställa ordningspoliser, för att säkerställa en lokalt närvarande och synlig polis som arbetar förebyggande. En sådan kommunal ordningspolis ska dock inte ersätta den statliga polisen, utan fungera som ett komplement till Polismyndighetens befintliga områdes- och ingripandepoliser.

Den kommunala ordningspolisen kan t.ex. fotpatrullera, göra skolbesök, samarbeta med socialtjänsten, utföra nykterhetskontroll i trafiken och arbeta problemorienterat med hög lokalkännedom. Uniform och utrustning bör vara densamma som den statliga polisens och regleras i föreskrifter och riktlinjer av Polismyndigheten.

Statliga ingripandepoliser, som arbetar i Polismyndigheten, bör fortsättningsvis ha huvudansvaret för att hantera 112-larm, men kommunal ordningspolis bör bistå när så är möjligt. Detta möjliggörs genom användning av samma radiosystem. Brottsutredningar bör fortsatt hanteras av utredare vid Polismyndigheten, utöver vissa förstahandsåtgärder och utredningar som kan göras klart direkt på plats.

Kommunal ordningspolis bör ha genomgått ordinarie polisutbildning. En förkortad och anpassad polisutbildning bör dock skapas för att ordningsvakter ska kunna yrkesväxla till polis, efter individuell lämplighetsprövning av Plikt- och prövningsverket. En motsvarighet fanns åren 2000, 2002 och 2005 för officerare som ville bli poliser.⁸ En sådan specialanpassad utbildning kan säkerställa att inrättandet av en kommunal ordningspolis inte hindrar Polismyndighetens fortsatta tillväxt.

Krister Thelin, före detta moderat statssekreterare vid Justitiedepartementet, har i rapporten *Med polisen i centrum* (2016) redogjort för fördelarna med kommunala poliskårer. Centralt är en mer lokal och kontinuerlig polisenärvaro. Men det finns också ett viktigt demokratiargument; i dag är kommunpolitiken avskuren från varje reellt inflytande

⁶ Regeringens proposition 2022/23:91

⁷ Polismyndighetens årsredovisning 2022

⁸ Rikspolisstyrelsen, *Polisutbildning för specialister* (PM, RA 761-259/13), 2013

över polisverksamheten.⁹ Medborgarna, som är beroende av polismakten för beskydd, bör ges en större demokratisk möjlighet att påverka skyddets dimensionering.

Fler poliser med större lokal närvaro kan förväntas ha flera positiva effekter:

- Minska brottsligheten
- Öka tryggheten
- Öka allmänhetens förtroende för polisen
- Öka medborgares benägenhet att själva våga ingripa och vittna

Med anledning av ovan föreslår motionären förbundsstämman besluta

- att Moderata Samlingspartiet ska verka för att kommuner tillåts anställa ordningspoliser, som ett komplement till Polismyndighetens befintliga områdes- och ingripandepoliser
- att Moderata Samlingspartiet ska verka för att utreda en förkortad och anpassad polisutbildning skapas som möjliggör för ordningsvakter att yrkesväxla till att bli poliser
- att vidareända motionen till Moderaternas partistämma 2023

⁹ Krister Thelin, *Med polisen i centrum* (Timbro), 2016